

ТАРААНЫ—КҮРҮНҮ ШЫҢЖАМЫРЫНГА КОММУНИСТ ЧИСТОБАЕВТИҢ БРИГАДАЗЫ

Тарааны түрөткөн чуртка.

Таңды райондун «Революциянын чалбы-жы» колхозунда көдөз ажил-агый техникумунун сүрөтчүлөрү чөдө берген. Олар шүптүзү 13 кижиге башкы Н. П. Бизованын удуртуула-ры-биле колхозтун бирги бригадасына ажил-дап, Төрзөн чурттуң шыгжамырынча миң

ажыг тонна тарааны чүдүрүп чуртканнар. ЧУРТУКА: сүрөтчүлөр Таскан-оол Кара-кыс, Дыртый Иргит, Бовыл Маадыр, Чаным Зина, Дарым Октябрь оларнын тарааны чүдүрүп турары.

Фото П. Гольцовтуу.

ЭКИ АЖЫЛДААН

Паз-Хем райондун «Октябрь 14 чылы» көдөз ажил-агый артелинин тараажылары чөдөткө чаа улаң тил-деген чедиң алган: күрүнө тараа сазар хүдзэлгезин күтүскенин СЭКП-нин Тыва обкомунга болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүл-легинге өөрүшкүчү илеткештер. Кол-хозтун муракчы комбайнерлери П. Шавлак, В. Хардин, Л. Окундов, Н. Окундов бо хүнерге чедир сезон нормазын бүдүн чартык чедир ажил-дусуңкелер. Оларнын эдилегинде техника анаа түрүшкүчү тараа-рышпайн келген.

Дүжүт ажаап алымшкынын чеди-шинкиниң чурттар тараа-биле бистиң артелинин ажил-ишчилерине дузадашп чедиң келген эштер-нин ак-сеткилдиге дузаын демгел-десе чөгүрү. Мындагы тараа чүдү-рүр, дүжүр ажилда Г. Базанова, А. Полежаева олар хаммаарыр. Олар үс-шак-даа барымдаалайын, берген даалгаларын улаң-биче дийең ак-сеткилдиге күөсүдир турар.

Колхозтун тараажыларынын му-рунунда ам чутуда сорулга болза дү-жүт ажаап алымшкынын чоңкуу хүнерде бүдүн доозары болур. Хо-

вунун ажил-ишчилери ол сорулганы күөсүдир дөш бүтү күжүн мөңнөп турар. Бо сорулганы күөсүдиринге ам-даа эвезиң эвес күш негеттинер. Мизги болганда бистиң тараажыларың болгаш механизаторларың амыл-ралында четес чүдүрлери демгел-дээр апаар. Мында кижилериниң кул-турат дымтамышкынын дугайында сатып салышкыны багай. Хоку турлаанда шыдыраа, даалы дөш, еске-даа ойнакы дег чүө чок. Ол шыдыр солун, журналдарын көчүт ховар экээр, библиотека ажилда-чылары манаа шүт келбей турар. Дүжүт ажаап алымшкынын эгезиң-ден бээр бо хүнерге чедир чүдө үш катап кино көрүскен. Кино бир не-делде ийн катап маварыла үнөр кылдыр планнан кааң графика кү-сүтпейн турары хомундагыт.

Бригадын турлаанда көргүзүп сабыраш бар хирезинде-ле үчүч-чү эң Н. Бывок анаа муракчы-ларын хүн бүрү көргүзүлгелерин азарын артык ажил кылдыр санап турар.

М. ИРДОВ, тракторист.

Н. Г. Загладаның ЧҮҮЛҮН ТАНЫШКАН

Улут-Хем райондун партия организациялары Украин ССР-нин Житомир областа «Май бири» колхозтун эвено удуртукчуу Н. Г. Загладаның бижэң чүтүлүн райондун көдөз ажил-ишчилерине кал-баз-биле таныштыр чуталажырын организациястаан.

Коммунизм туртузукчуу кижиге бүтүрү болуун ажил-ишчи ал-дар-адын, арын-нүтүн хүндүлөп камгалаар, оонашкан ажилыңа харымгалгалык болур талаа-биле эвеночу Н. Г. Загладаның кедир-ген айтырымы райондун ажилчы чоннары бүдүн деткин турарын илгерилештишкен, колхозтар, совхозтар бүдүрүлгелеринде бар ту-лар четпестериң чайдатырыңче хемгелгелерин ажил-ишчи чутала-жыл турарлар. Бо талаа-биле колхозтарын, совхозтарын тускый өртемиктерин бригадаларын, мал фермаларын ажилын хүн бү-рү удуртуп башкаар, тараажылар болгаш малчынар ортузунга бөттүк организация ажилдарын чорударынын негелдизин белгиле-рин чуталажың демгелген турар.

«Улут-Хем» совхозта дүжүт ажаап алымшкынын темпиз кел-дергей оокун, чидиргил. Совхозта ажааттыңан согуна болгаш еске-даа нотаалар үрелиң чыдар болгаш картофель ам-даа ажаат-тырмаан. Совхозтун Арыг-Бажи салбырында күш-ажыл кылып шы-даар дыка хей өр, херөжөн кижилер дүжүт ажаап алымшкыны-га киришпей, боттарынын хузууна ажилын кылып олурарлар. Арыг-Бажида ам-даа муң-муң га тараалар сымта түрүбүшкөн мын-ды дүжүрүлгелерин байдал турда, мыза ажилдавайын турар кижилерин ажил-ишчи арын-нүтүн канчал барганым? — деп, совхоз-тун ажилчыны Т. Даванын ажилчыларынын нинти хуралында шүтүмүдүлгелер чөгүтү. Арыг-Бажида мал чемпери белеткен турар бригадалың ажилчыларынын хуралында 65 халык, Х. Тас-оол ирей эск алгаш, күш-ажыл дөргө, алдар, хүндүлөк болгаш арын-нүтүлүт болурунун үлгөргө-чигең Украинаның сурагыл эвеночу-зу Н. Г. Загладаның чүтүлүн бүдүн деткин турарын. Арыг-Бажида чуртуп турар, нинтиге ажилчы күш-ажыл кылбайн турар, партия кедиргитү Сундуй шыккан чамды кижилерин чө-нүн мурунуга арын кылдыр туртузуп, ажилдадырын негеш-шан, кылган ажилыңа өң-не кызымак, ак-сеткилдиге болурунче совхозтун ар, херөжөн ажилчыларың ол кылгырар.

«УТКА 25 чылы» совхозтун Ак-Турт салбырындың Ак-Хем тараажылары болгаш малчыныры Н. Г. Загладаның чүтүлүн ки-чонгелдиге таныштырмаан. Ак-Хемде ажил-херектин байдалын то-даргай чуталажыңнар. Ак-Хемде тарыттыңан 1200 ажыг га та-раа култураларын ажаап турда, комбайнынын үрелер, ажил-давайын турар чорук хей. Комбайнер К. Токта-оол «СК-3» деп комбайн-биле 20 ажыг хүнерде 68 ганы азыл хүн бүрүде ор-тузма-биле 3 га тарааны ажаап ап турар. Ол механизаторун арын-нүтүрү кайдала? Мыза мал чемпери тараа 80 га көк сулан-кекип, сарааттар кижилер орта ажилдадын турарыңан ам ову мал чип төгөткөп турар. Ак-Турт салбырындын удуртукчулары Ак-Хем бригадасынын ажилын тодаргай удуртуп турар. Ол са-бырың зоотехник эш Борисова бүдүн чил дүргүзүлдү Ак-Хем малчынырыга барып көрбөз, мыза бо чылын төртүтүңен ар хураганнар ам-даа чазаттырмаан. Ийн кодаңда 1000 ажыг кош-карларын хойдулар Бүрүжеп биле Шойдаң казарын турар. Олар-нын кышка белеткели багай. Манза дойбаштыр зоотехниктерин, мал өмчелеринин арын-нүтүрүн дугайында айтырыгын тургуза-рын черле шының. Чер-чеге болгулаан хуралдарга үстүндө шы-каш ажил-ишчи, ат-алдар, арын-нүтүр дугайында шүтүмүчүлөдөр, савалдар болгаш негелдээр хей болган.

Н. Г. Загладаның чүтүлүн таныштыр чуталажырын талаа-биле райондун колхозчуларың болгаш совхозтар ажилчыныры-нын нинти хуралдары хову бригадаларыңа, эвеноларыңа болгаш мал фермаларыңа 52 көөк чергелге болгулаан, анаа 3 муң ажыг колхозчулар, совхозтар ажилчыныры олуршканнар.

Д. МОНГУШ.

Улут-Хем район.

Хову турлаанда чаа тудуглар

Таңды районда көдөз ажил-агый-нын дуржулга станциязынын 4-ку трактор-хову бригадасынын турлаан көргөн кижиниң сеткил-сагыжы өөрүп келди. Мыза нинти чуртталга бажынын төлөвилел бугаар, таар-ныштыр дыка эки кылган, ол дүжүт ажаап алымшкынын өңе үезинде ажилдага кирген. Түдүтүк ыла-нын шыны эки. Бирээзинге 25 орун хостуг кирер үш улаң өрөөлдер бар.

Бажынын бир булуңунда кино үндүрүр өрөөл, бир ужуңда тускый улаң көрүлдө залы. Чөм кылар күл-нэлг, буфеттиң болгаш ховунун ажил-ишчилери чемпериң тускый өрөөл туруп турар болгаш оон-даа еске компатаалар бар.

Механизаторлар болгаш еске-даа ажилчылар ажилдан келген чу-нуң алган соңда, нинти чуртталга бажынын бир өрөөлгө чемпери-ниң, залыңа кино көрүп, улаң чө-ринге улаң, мындайың болур. Ка-лыг-бир механизатор, ажилчы ажил дугайында бригадир, агроном, механик-биле чуталажың алыр дөңдө, өскөөр ырадыр барбайн, ол-ла бажынын бир-ле өрөөлгө кире бергеш, олар-биле дүргөн дүргүн аптар.

Ол турлаада өрткөн чайын кыл-дыңан чурар бажын, септелге гара-жы база ажилдаа кирген. Ажил-дарыңа болгаш чуртталгага эки байдалды туртузуп бергени бригаданың ажил-ишчилери өөрүш-күзүн илереткен. Анаа харым кыл-дыр олар ажилга кончуг кызымак чоруп көргүзүп турар. «СК-3» деп комбайннарда ажилдап турар ком-байнерлериндир бирөөн-ле хүнде 11 гектар тарааны ажаап алыр тургаш, 22—26 гектарын ажаап ап турар.

О. ТОВУУ.

Баштаар черниң кичээнгеинге

Чөөн-Хемчик райондун «Больше-вик» колхозунун баштаар чери ме-ханизаторларын болгаш колхозчу-ларын амылрал хандырмагыңче көпкөк кичээнгеин салып турар.

Бөдө ажил-агый болгаш авто-машиналарын чайгы септелгенин чо-руткан трактористерин болгаш ме-ханизаторларын акша төлөвүнүн, чакы тарылтаның болгаш чакылга-нын шынырын, оон үнүш-дүжүдүн көргөш, немелде төлөвлөргө төлөп бээр доктаал түрүбү, мынчага че-дир өнү төлөвөң. Механизаторлар хову турлааларга оруннар, кузустар, сырыктар чок ирми кырында улаң турар. Колхозчуларга ай санында аван акша бээр түрүбү, 7—8 ай-ларда акша бербөз. Ховунун, тудуг-нун бригадирлери ай санында кол-хозчуларың күш-хүннерин четге кирбейн, үрүлүч саадылп турар-лар. Моон ужурунда хүндө кым ажил нормалын ажыг күөсүлүп ту-руралы, база ай санында-ла күш-хүннерин кым доктаамал күөсүлүп турар дөргөн бидинмес.

Ол-ла колхозтун баштаар чери болгаш көдөз Совет колхозчулар-нын амылрал-чуртталгагыңче улаң кичээнгеин салбайн турары эл-дегет. Чамык колхозчулар М. Бе-леней, М. Хирянгей, К. Манзыр-оол, И. Севид-оол, М. Сенил-оол, О. Чу-най 5 чыл ажыр өргө ирик казанак-тарда чуртуп турарлар. К. Манзыр-оол, М. Хирянгей, М. Сенил-оол-дуң бажынырында печкалар бейиң чок. Колхозтун казарчымы чораян 60 ажыг харым Куталар Мижит-Доржу мынчага дээр бажын-биле хандырттырмаан.

Х. АРАНЧА.

— Эх, мында час шыкаш сагым-дырар-дыр, көрүнерем!
— Бистиң ажилымызны ижиден чүдө сараат саваннар артыңар-дыр аа.

— Бис күсүкү ажил дөш түрүп турувуста, трактористер келир частын улаңгы ажилдап ап турар шы-кажыл.

— Шыл-дыр харын. Агыс аңда-рылаам—ол дөргө дүжүт-тур, та-раа-дыр. А. тараа барда биске, ком-байнерлерге ажил четир, хөдүг болбай аан.

Хову турлааңа дүштеки чөм оон

дүштүрүңче — ажаап алымшкын

шадеринче машиналыг хал олур-

ган № 3 бригаданың бөлүк комбай-

нерлериниң арамыңа өргү дүргөөр

болган чутга чүө бо.

Бригадын турлааңа шаңга

чедир 5 км орук дүргөөр хал өргөш.

ол кавыда делгем шөдө еске кол-

хозтарын бригадаларыңан оонагай

чуртталга көрдүсө. Мында сыпта

тарааңа түрүк, агыс бейиң эс-

кертинмес, дески кара шөл. Шынын-

да-ла чакы тарылга хүнери са-

гындар. Чүдө чөккө чаа бөлдүр-

ген, оон-оңу-биле саваннар улаң-

улаң сараат саваннарын көргөш,

тарааңа ажаап алдыңан, агыс аң-

дарылаам чоруткунан шөдлөр дүр

деп көөр. Ол кавыда бейиң-300 га

агыс ажаартыңан.

Аалын күстүн демээ болуп бү-

рүлери саргара берген көөк

хандыңарым, улаң-улаң дымтар-

дыңтын кырыңа машинамыс үнө

халды келген.

Бистиң мурунуста база катап

делгем шөл. Кайнаар-даа көргө ал-

дың-сарыг улаң-улаң олурт-лен-

тилер—тавычалар. Нинти-биле

700 ажыг га калбарын чоруткан бо

участокта сымта тараа чок. Шүптү

тавычалай кестинген. Мында ком-

бай агрегаттарынын ажилын ша-

ла ырааңдан көргө аяның ажажк:

хову көрөбизин орун утук чыда

шөйүн каан улаң арын дентилери

олар авангырт-түтүңүр арбаа-

ны-биле боттарыңче шүштүртү-ла

чорур, каш-ла минуталар өрткенде

дегит дентилер чыткан олурт-

ларга хөдөң саваннар арттар. Та-

раадың алдын дентилери — та-

вычалары комбайнер ажаап ап чо-рү

турары ол-дур.

А. оон-даа артык чүө чөдө диге,

дентилериң бөдүңе шүштүртү-

наның түнелгиде комбайнын бү-

керинге оларын өрткениң — тара-

лар мөңнөттинин долгаш, оон ар-тиллерия шыкаш хооразыңдан чүкү машинамын ишкит күзөүң-че шүштүп турда, тараажынын ажил-ижин соңуугаан кижиниң сеткилинге калдыг чаагай бөдөл кирбес дөргөн. Чолаачы ол үнелит чүкүтү шаңча, оон Төрзөн чурттуң тарааңа түрүк, агыс бейиң эс-

кертинмес, дески кара шөл. Шынын-

да-ла чакы тарылга хүнери са-

гындар. Чүдө чөккө чаа бөлдүр-

ген, оон-оңу-биле саваннар улаң-

улаң сараат саваннарын көргөш,

тарааңа ажаап алдыңан, агыс аң-

дарылаам чоруткунан шөдлөр дүр

деп көөр. Ол кавыда бейиң-300 га

агыс ажаартыңан.

Аалын күстүн демээ болуп бү-

рүлери саргара берген көөк

хандыңарым, улаң-улаң дымтар-

дыңтын кырыңа машинамыс үнө

халды келген.

Бистиң мурунуста база катап

делгем шөл. Кайнаар-даа көргө ал-

дың-сарыг улаң-улаң олурт-лен-

тилер—тавычалар. Нинти-биле

700 ажыг га калбарын чоруткан бо

участокта сымта тараа чок. Шүптү

тавычалай кестинген. Мында ком-

бай агрегаттарынын ажилын ша-

ла ырааңдан көргө аяның ажажк:

хову көрөбизин орун утук чыда

шөйүн каан улаң арын дентилери

олар авангырт-түтүңүр арбаа-

ны-биле боттарыңче шүштүртү-ла

чорур, каш-ла минуталар өрткенде

дегит дентилер чыткан олурт-

ларга хөдөң саваннар арттар. Та-

раадың алдын дентилери — та-

вычалары комбайнер ажаап ап чо-рү

турары ол-дур.

А. оон-даа артык чүө чөдө диге,

дентилериң бөдүңе шүштүртү-

наның түнелгиде комбайнын бү-

керинге оларын өрткениң — тара-

нын чедишкениниң бир үнелгизин

хары-на мыда.

— Бригадирин база Чистобаев

дээр бе, ол ам кайда ирги — деп,

комбайнын иштүрүлүмдө олуруп-

кан Иван Чистобаевтен магадылап

айтырдым.

— Василий Филиппович Чистобаев

дээр. Ол ам шаңда келген боор —

деп, ол харымалады.

— Кылдыңан ажилдар дөргө-

де комбайнер болгаш тракторист бү-

рүтүңүн ак-сеткилдиге, кызымаккай

ажылдын түнелгидир ийиң бо.

№ 1 бригад-биле чарышты үлөс

бис. Аалыңа хүдзэлгелерин күө-

селем дөш организмге кечегелер

чоруттунган. Илаңгы ажаап

алымшкынын баш буруңгаар көр-

дүңгөн графигиниң ботанымшкы-

нын хынап, тус-тус агрегаттарын

хүнде кылды ажилын тодаргай

ооналганы бергеш, ону сан болгаш

шынар талаа-биле шынгын хүдөп

ап турар бис. Оол түнелгиде та-

рааларын тавычалай кестирериниң

үезинде агрегат бурунун хонукта

ажылдын бүдүрүчүлүгү ортумаа-

кыла 25 га болган, а бастырылга

үезинде—16 га болуп турар. Иван

Хасанович, Иван Чистобаев, ком-

сомоуч Сергей Суртаев тижиктей

муракчы комбайнерлерин ажилы

оон-даа бейиң ботурукчулугу. Бри-

гаданың ажилын чедишкени кол-

хоз баштаар чериниң, партия ор-

ганизациязынын, ылаңгы кол аг-

роном Ольга Павловна Чувачевы

тараажылар ортузунга организация

ажылдын түнелгидир ийиң—деп,

Василий Филиппович чуталаан.

Бригадир болуң ажилын дугай-

ын дегергең чуталаан хөң чөк

болган. Ичыммыс бригадда

ажыл-херектиң херек кырында бай-

далы: күш-ажылдың организациямы

болгаш бүдүрүчүлүгү, кижилер-би-

ле ажилдың бүтү талаагы турту-

туңганы, партиягы агитас-массалыг

кемгелер, социалисттик чарышка

Кыштаглаашкын — хуннуң айтыры

Танды районда мал ажылы

СЭПК ТН-нын март Пленумунун шийирлеринге сорул кырган Танды районун малчылары бо чылдын сес айларынын дургузунда малдын баш санын өстүрүп, оң продукттуу бидер талазы-биле чамдык чедирини чедип алган.

Көдө ажил-агыйны бүтү хемчеглер-биле кудур дугайында партия-нын болгаш чазактын директиваларын боттандыра, Төзөн чуртка хей-эт, сүт болгаш дүк бээр дээр районун малчылары социалисттик чарыкты калбарып, мал ажылын улам ынай хөгжүдөр дээр шүдүргү ажаллап турар.

Боттарына оонашкан ажил-херек дээр бердинген, кызыкмаккай ажилдап турар мурнакчы малчыларын саны районун колхозтарында болгаш совхозтарында көвүдөн. Олар коммунисттик бую-биле ажаллаар сорулган салып турар. Районда 16 сүт-бараан фермаларынын аразында сүт бүдүрерин көвүдөр дээр чарык калбарган. Саанын бүрүзү белинчүлүзүлгөлерин алганар.

Фермалар аразында калбарган чарыктын мурнуку олурууда «Межегей» совхозтун Алаас сүт-бараан фермасы чоруп турар. Ол ферманын коллективни чартык чылда сүт бүдүрер талазы-биле эки көргүзүлгөлерин болгаш дээр коммунисттик чарыктын аразында ишчилер Кызыл туугун чаалап алган, ону амга чедир быжыг туулу турар. Совхозтун Доора-Хадун болгаш Кара-Булун фермалары Алаас фермаларында база тулак чок көргүзүлгөлерин чедип ап турар. Совхозта партия организациы фермалар аразында социалисттик чарыктын түнелин ай санында түндүрүп турар.

Сүт саалдазын көвүдөр дээр шүдүргү ажаллап турар саанын ажал-агый бүрүзүндө бар. «Межегей» совхозтун мурнакчы саанын А. Вейрам сес айлар дургузунда бир некече оонаштыр 1851 килограмм, ола-сөзүктүн саанын олар 1701—1755 килограмм сүтү сарган. Бо мыкшак эки көргүзүлгө саанчылар «Элегес» совхозта база бар. «Тинделге» совхозта М. Каракыс, «Коммунизмни херели» колхозта В. Соколов, Э. Минькова олар 1006—1100 килограмм сүтү сарганар.

«Элегес» совхоз эртен чылдын сентябрь 1-ге дөңсөөгө бир некече оонаштыр сүт саалдазын 111 кг көвүдөткөн. «Тинделге» совхоз болгаш «Совет Россия» колхоз сүт саалдазын эртен чылдан база элөө көвүдөткөн. Илгир болза-да районун чамдык колхозтары болгаш совхозтары сээр инек бүрүзүгө оонаштыр ортумак сүт саалдазын эртен чыл-биле дөңсөөгө дык кудулаткан. Оон чылдаганы болза ол ажил-агыйлар сээр инектерни силос-биле чемгерейн турарында.

Көдө ажил-агыйны дуржулга станциясында сүт бүдүрер талазы-биле байдал онза дүрүзүнүн болуп турар. Илгир чуртка чыла уур бир инектен ортумак сүт саалдазы 387 кг кудулаан. Оон түнелинде станция курунган сүт дүжарынын чыл планын сентябрь 20-ге чедир чүгө 80,6 хуу күөсөткөн. Станциянын директору аш Юртаев, партия организациынын секретары аш Чистобаев мал ажылына кошмак кичөөнү салып, сүт бүдүрерин көвүдөр талазы-биле малчыларын

база мал ажылынын туспай өртем-ниглеринин харыскалганын бедирлейн турар. «Революцияны чал-быжы», «Коммунизмни херели» колхозтар сүт саалдазын база кудулатканар.

Районун ажил-ишчилери бо чылдын күнүгө 3940 тонна сүтү, 3075 тонна этти, 214,1 тонна дүктү сарда деп бедир хулаалганы алган. «Коммунизмни херели» колхоз сүт сарда талазы-биле социалисттик хулаалганы сентябрь 20-ге чедир 86 хуу күөсөткөн, эске ажил-агыйлардан мурнап турар. «Революцияны чал-быжы» колхоз дүк сарда хулаалганы 135 хуу күөсөткөн.

Илгир болза-да район мал ажылынын продукттарын күнүгө сарда талазы-биле социалисттик хулаалганын багыт күөсөткөн турар. Сентябрь 20-ге чедир районун ажил-агыйлары сүт сарда хулаалганы 75,4 хуу, эттин—44 хуу, дүктү—89,4 хуу күөсөткөн. Оон түнелинде «Тинделге» совхоз сүт сарда хулаалганы 77 хуу, этти 31,4 хуу күөсөткөн, эске ажил-агыйлардан мурнап турар. «Межегей» колхоз болгаш «Элегес» ажил-агыйнын дуржулга станцияны күнүгө эйт дүжар талазы-биле дүрүзүнүн байдалга таварып турар.

«Межегей» совхоз күнүгө дүжар малдарын чемгерилгенин багыт организастап турар. Ол мыкшак сүтүн бараанын чоруу районун колхозтарында чүгө 59,7 хуу, совхозтарда 78,6 хуу болуп турар.

Колхозтарын баштаар чердер, совхозтарын дирекциялары, оларда партия эге организациалары мал ажылынын продукттарын күнүгө сарда дүрүдөдир талазы-биле ажил-агыйларда бар аргаларын болгаш куралдарын четче ажалла-байн турар. Ол мыкшак малды баш санын өстүреринин планын күөсөдирине эртен чылдан чүгө 426 баш, оон түнелинде «Межегей» совхозтан 97 баш, «Коммунизмни херели» колхозтан 83 баш мал четпейн турар.

Чүгө август айда районун инек малында 174 баш кудулаан. Төдүр 100 инекке оонаштыр район бо чылдын чүгө 45 баша алган. Август айда районун ажил-агыйларында 66 баш мал, 35 хой, өшкү болгаш 230 хараан өлгөн. Малдын өл хой чилирин «Межегей» совхозта болгаш «Революцияны чал-быжы» колхозта болуп турар.

Мал тарып боозадыр ажилче калза ажил-агыйны дуржулга станциясында зоотехник аш Галкин улуг кичөөнү салганынча ажил-агый мал тарырынын планын чедирини күөсөткөн. Илгир болза «Элегес» совхоз болгаш «Революцияны чал-быжы» колхоз ол чүгө ажилды ажал багыт организастаан. «Коммунизмни херели» колхоз мал тарып боозадырине амга чедир агап кырылган.

Районун көдө ажил-агыйнын ажил-ишчилеринин болгаш партия организациаларынын ам кол сорулгазы болза, мал ажылына улуг кичөөнү салып, күнүгө эйт, сүт, дүк сарда хулаалганын, мал өстүрер планын чедиринин күөсөдирин, мал кыштагалышкынына улугердин белекенири болур.

Н. ОЧУР-ОЛ.

СЭПК райкомунун секретары.

КУР ЧЕРНИН КРАЙЫ. «Нустай» совхозтун чедиги салыры хаванын таарымчалыг дегем нажазын тудуп доозуп турар. Ача бир чылда үш элчег-биле 15 хуу чедир хаванары семитир азыраар. Чедир белек-нээр болгаш хаванары чемгерин база суггарын, нажазын аштаарын бүрүзү-биле механизастаан.

ЧУРУНТА: чаа улуг хаван кажазынын нити хевир.

Фото В. ДАВЫДОВТУУ.

СЭТА-нын фотехникасы.

Кыштагладырынга

БАЙ-ДАГ. (Телефон-биле). Эрзин районда «Чаа орун» колхоз бо чылдын шээр малын 48 ноданга, мыкшактын бода малын 17 нөзөк чеге мыштагладыр. Мыштаглаарга эрги кажазаларын септелгези ам барык доозулган. Бо ажилга малчыларнын бот-идеялгын киришкенин демдеглээр чугула.

Колхоз баштаар черинин дөргөзү эш Амурбиктин дүңгитканын буюгаар алырга, чаа нажаалар немей тудар ажилды база багыт эвес организастап турар. Бирээзинге-ле 500 хой кирер дөрт нажааны тудуп дооскан, амгы кылып турары, шап ындагы хемчээлгид ийи нажаанын тудуу организастыг чоруп турар.

Мооң-биле кады мал чени белекээр ажилды хожудат турарын база айтыр керек. Тодаргайлаарга, сөөлгү күнүгө чедир 1378 тонна сөгөн белекээр азы планын чүгө 29 хуу күөсөткөн. Ол ышак силос са-лырынын планы чүгө 44 хуу четкен азы 1760 тоннаны белекээр.

Малга чен белекээр ажилды бүгү-ле хемчег-биле организастап турар. 200 гектарда зеленаны ажаары доозулган. Белдерде, кыштаглаарга нити-биле 40 амык кичи сөгөн белекээр турар. Малчындардан тургустунган эвенелер чер болганда ажаллап турар.

КУШ-АЖЫЛЧЫ ТҮҢНӨЛ

Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунун № 1 сүт-бараан ферманын бөлүк саанчылары өлкө хевирини электрилгил саалдазын шийгээдип алган, мергежилдик ажаллап турарлар. Ферманын мурнакчы саанчылары бодунга алган социалисттик хулаалганын барык күөсөткөн.

Саанчы М. Нандымаа бодунга быжыглан 14 индизден 14460 литр сүтү азы бир инекке оонаштыр 1318 литрин сарган. Ол ышак комсомолчу О. Часкал нити-биле 16958 литр сүтү азы бир инекке оонаштыр 1378 литрин сарган. Саанчыларын кызыккан куш-ажылынын түнелинде ажил-агый күнүгө сүт сарда планын август 29-на 101 хуу күөсөткөн болгаш пландан амыр 40 тонна сүтү күнүгө дүжар аргы болуп турар.

О. АРАКЧАА.

Чедир кылдынмаанарын дүргөн доозар

«Тинделге» совхоз бо чылдын баштайгы хойжу бригадалары Олгача-чугаа чоруп турда мында деп чүгө-ламыр: «Бо ажил-агыйла куш-ажыл багыт механизастыгын, алы-механикалык аппарат дөңдүрүп, оон ужурулган бот-үзөң белик». Көдө ажил-агыйла шуут ажаллап турар болза-да бот-үзөң калдык элементтерден тургустунуп турарын төдө билибес кижилер өвөөш эвөш болуп турары хараданчыг. Илгир болза ол билгилер чокка бүдүрүлгени камналгалыг, бедир орулдагы болдуруп шыдааттымас. Бо чүгө дөрт болгаш дөрт эвөш чарыгалдар дугайын чүгө-ламыр.

Көдө ажил-агый продукциянын бүдүреринге чогуур санын күөсөдир, мал чемперин, үрөңдир, чем-мичилдигелер, кылар чүгө чарыгалдагы турары билгилерин.

Ажылдып чорудалганда тракторлар, комбайннар, дөңсөөр элөп база доктаамал септелгени, артык кезектерин солугурун болгаш техниктиг ажалдааны негеп турар. Оон аныкка колхоз азы совхоз кол конторага, улашторго, салбырларга, бригадаларга, фермаларга эргелде аппараты деп алар аппаратын тудуп турар. Бо бүгү чарыгалдагы экинчиле баргаш, бүдүрүп турар продукциянын бот-үзөң болуп турар.

Бодунуң ужуру-хулаанын болгаш бот-үзөңгө кирер арганын талазы-биле чарыгалдар дөрт болгаш дөрт эвөш чарыгалдарга мыкшак турар. Дөрт чарыгалдарга ажалдагы чогур хевирин чорудары-биле чогуур ажилдарын күөсөдир-биле шуут холбошкан чарыгалдар ха-маажыр. Ол болза куш-ажылдын төлөвүн, чарыгалдагы мал чем-перинин болгаш дөңсөөн, үрөңдирин, тарып олтургула материал-дын, чеммичилдигелерин болгаш хоран-химияларын эртээ болур. Малда машина-трактор паргыны ажалдаанын талазы-биле чарыгалдарын база кирип турар.

Оон тодаргак чакке көрө-лөңдөр. Ульяновск областын Мелекесск районуун «Коммунизмге бурунгар» колхозунга, бир центнер тараанын бот-үзөң 1958 чылда 3 рубль 31 копейка, а эртен чыл—2 рубль 36 копейка болган.

Бот-үзөң чингидирин чүчү чүгө дуаалааны?

Ол болза колхозунда-ла дүжүтүп бир гектардан 9,5-тен 10,4 центнер чедир өстүргөңнүн ачыдык кудулатканган. Оон аныкка тараанын ажалдан сортууларын болгаш чүгө-реринге механизастыгын дөңсөө болган. Тараа култураларын тарып өстүреринге комплексилгид механизастыгын ажалдаанын бот-үзөң болган.

Бот-үзөңгө кирер арганын талазы-биле чарыгалдар дөрт болгаш дөрт эвөш чарыгалдарга мыкшак турар. Дөрт чарыгалдарга ажалдагы чогур хевирин чорудары-биле чогуур ажилдарын күөсөдир-биле шуут холбошкан чарыгалдар ха-маажыр. Ол болза куш-ажылдын төлөвүн, чарыгалдагы мал чем-перинин болгаш дөңсөөн, үрөңдирин, тарып олтургула материал-дын, чеммичилдигелерин болгаш хоран-химияларын эртээ болур. Малда машина-трактор паргыны ажалдаанын талазы-биле чарыгалдарын база кирип турар.

Оон тодаргак чакке көрө-лөңдөр. Ульяновск областын Мелекесск районуун «Коммунизмге бурунгар» колхозунга, бир центнер тараанын бот-үзөң 1958 чылда 3 рубль 31 копейка, а эртен чыл—2 рубль 36 копейка болган.

Бот-үзөң чингидирин чүчү чүгө дуаалааны?

Ол болза колхозунда-ла дүжүтүп бир гектардан 9,5-тен 10,4 центнер чедир өстүргөңнүн ачыдык кудулатканган. Оон аныкка тараанын ажалдан сортууларын болгаш чүгө-реринге механизастыгын дөңсөө болган. Тараа култураларын тарып өстүреринге комплексилгид механизастыгын ажалдаанын бот-үзөң болган.

Бот-үзөңгө кирер арганын талазы-биле чарыгалдар дөрт болгаш дөрт эвөш чарыгалдарга мыкшак турар. Дөрт чарыгалдарга ажалдагы чогур хевирин чорудары-биле чогуур ажилдарын күөсөдир-биле шуут холбошкан чарыгалдар ха-маажыр. Ол болза куш-ажылдын төлөвүн, чарыгалдагы мал чем-перинин болгаш дөңсөөн, үрөңдирин, тарып олтургула материал-дын, чеммичилдигелерин болгаш хоран-химияларын эртээ болур. Малда машина-трактор паргыны ажалдаанын талазы-биле чарыгалдарын база кирип турар.

Оон тодаргак чакке көрө-лөңдөр. Ульяновск областын Мелекесск районуун «Коммунизмге бурунгар» колхозунга, бир центнер тараанын бот-үзөң 1958 чылда 3 рубль 31 копейка, а эртен чыл—2 рубль 36 копейка болган.

Бот-үзөңгө кирер арганын талазы-биле чарыгалдар дөрт болгаш дөрт эвөш чарыгалдарга мыкшак турар. Дөрт чарыгалдарга ажалдагы чогур хевирин чорудары-биле чогуур ажилдарын күөсөдир-биле шуут холбошкан чарыгалдар ха-маажыр. Ол болза куш-ажылдын төлөвүн, чарыгалдагы мал чем-перинин болгаш дөңсөөн, үрөңдирин, тарып олтургула материал-дын, чеммичилдигелерин болгаш хоран-химияларын эртээ болур. Малда машина-трактор паргыны ажалдаанын талазы-биле чарыгалдарын база кирип турар.

Оон тодаргак чакке көрө-лөңдөр. Ульяновск областын Мелекесск районуун «Коммунизмге бурунгар» колхозунга, бир центнер тараанын бот-үзөң 1958 чылда 3 рубль 31 копейка, а эртен чыл—2 рубль 36 копейка болган.

ЧАГААЛААР

ЫНААР КИЧЭЭНГЕЙНИ УЛГАТТЫРЗА

Чөөн-Хемчик районун «Октябрь» 30 чылы колхозунда сөөлгү ийи чылдарын иштинде колхозтун тудуг ажилы оомук темпигин чоруп, чурт-такчы чонун негедизин чогурт-биле хандырбайн турар. 1962 чылда планнаан дүк тудушкунуна хамаарыштыр бичи-даа ажил чоруттумал. Нияттын малын хе-регелер ийи санын улуг кажазаларын тудуу эңир чылы-на эгелзөн турар-даа, ам бо хунерде чыгыла-даа ажилга кирер кылдыр дол-зу-биле дериттинмөөн.

Колхозчу өг-бүлелер чурттаар чагыс-даа бажык бо чылын немеш-пөөн. Оон уламандан сүтүз чурттап турар 10 амык өргөлөргө кышкы үдө олтурар оран-бажык чок, бир бажындан эске бажыкче көжөр ужурга таварып турарлар. Сөөлгү каш чылдарда немешип турар бажындарын шымары куду, оларын чагыс хевирин эвөш кылдыр тудуп турар.

Чурттага бажынын чедирше-инден колхозка ажаллап калган

СҮМЕ

Чамылдаан адылар тайгалардан ишкөөрдөп, нияттын малын биче эвөш каражаны таварыштырып, ха-рын кижилерге белин көргүчүг байдалды болдуруп турар аларган. Чижээ, «Тес-Хем» совхозта эш Шийлаңын саап ижи олтурган индиз өлүрүш, оон өг-бүлелерге элзөн когаралды халаткан. Мын-дыг байдал эске-даа черлерде эле-рип турар.

Арастан адыгын өлүрү күзөл киж-бүрүзүндө бар, мындагы боду-чөпсөк чок, дем-бүлөш чедирше таварыштыра тургалар. Оларда малчыларга, тайгаларда бригадаларга бо талазы-биле дузалар хемчег организастары күөсөткөн.

Чүгө сөөлгү хунерде «Тес-Хем» райкушкунун шагда ажалдагылар бир адыгын басты-рып өлүргөн. С. Салмак биле О. Орулук бирээни ужураган. Ады өлүрүгө хемчег хемчег хемчег эвенелерин чен болганга органи-застарын чон сүмөлөп турар.

С. БЮРЮКНЕЙ.

Ч. МААДЫР-ОЛ.

ЭКОНОМИКТИГ БОДУУН БАЛИГЛЕРНИ—КӨДЭЭНИ АЖЫЛ-ИШЧИ БҮРҮЗҮНГӨ

Дөрт болгаш дөрт эвөш чарыгалдар

Ульяновск областын Мелекесск районуун «Россия» колхозунда та-раа бүдүреринин структуралык үрөңдиринин эртээ 1958 чылда 17,1 хуу, а 1960 чылда—21,3 хуу чеккен. Илгир болза-да үрөңи кылар бир центнер тараанын үрөңдиринин тус-тузунда 0,51 болгаш 0,46 рубль оонашкан.

Продукциянын бот-үзөңин чингидир талазы-биле ажалдагылар ажалда ажил-агый бүрүзүндө бар. Оларын эки анализтен көөр төлзөдө бот-үзөңин структуралык, чүчү бот-үзөңүн талазы-биле чарыгалдары аргалар ажил-агый бүрүзүндө бар. Оларын эки анализтен көөр төлзөдө бот-үзөңин структуралык, чүчү бот-үзөңүн талазы-биле чарыгалдары аргалар ажил-агый бүрүзүндө бар. Оларын эки анализтен көөр төлзөдө бот-үзөңин структуралык, чүчү бот-үзөңүн талазы-биле чарыгалдары аргалар ажил-агый бүрүзүндө бар.

Сөөлгү чылдарда колхозтар болгаш совхозтар баш бурунгар чогал-дын кылган технологиялар катарын барымдаалап ажаллап турар. Ол катарларда калдык-бир култураларга бүдүрүлгени организастары көр-дүрүш. Кубанын өртем-шынчилер институтун хулааларына эвөш үлүгүчүзү, кукуруза, В. Пер-воний технологиялар катар-биле шы-нын ажалдаанын, кукуруза бүдү-реринге куш-ажыл чарыгалдарын дык кудуларын чедип алган. Ол америк кукуруза «хаваны» Гартын фермасында куш-ажылдык бүдүрү-чүлүгүн ажаллап. Бир эвөш Гарт бир центнер продукция бүдүреринге 12 минута чарылап турар болза В. Пер-вонийин эвөшү 1960 чылда 11,4 минутаны, а 1961 чылда чүгө-ле—10,8 минутаны чарылаан.

Продукциянын бот-үзөңин чингидирин култураларын бодунга ча-жырайн турар чарыгалдарын ил-диг хевирин барык-ла чок боор. Мал кажазанын ап көрө-лөңдөр. Продукция тургузарына ол кирип турар бе? Ийе, ол шуут кирип турар. Бажык болза бүдүрүлгө чорудалганын үзөңдө элөп турар, а дөңсөөр база элзөңдө чедип септелгези ки-рип турар. Бажынын бодун тудуп тургузары, оон үе-үдө септелгези продукциянын чалгыстыг хемчээл-ниң өргөңнүн составына кирип ту-раар негедир ажал-хөргөдирин не-геп турар. Бажынын эртээ чилик болган тудуу-на ол үр болуп болган оон чыл бүрүдө элзөңдө эвөш бо-луп. Оон ылай база бир чутула чү-үе бар. Малды баглавайн азырап ажаларын фермага ажаллап эгелзө-дөң. Чижээ, 200 баш мал кирип турган кажазга 300 башты кирип аларган. Мындаага продукция оонаштыр чылда элзөңдөңнүн түнү-ү 200 башка эвөш, а 300 баш малга

калдык бир тускай эртенгиди киж-ден: «Бажыныга тургузуп дег та-ныш-көрүжүдөр бар бе» деп, айты-рыгын салыры чаңыл болган? Олар та-ныш-көрүштерин тып ап-даа ту-рарлар.

Тудуг бригадалары 1962 чылда белекээр чогуур тудуг ажалтарын тай-гага белекээр наанын чүгө 50 хуу күөсөткөн. А тайгалар сөөртүп ки-рген барык чок. Белекээр ажалтарын ирик, хөс. Дилер материал чогуунда тудугта улуг рольду ойнаар пилора-ма ам алаа турар. Ийи-чалгыс не-мешкен бажындарын сонга, рама-ларын, халгаларын кылар чымык материалдар чогуунда оларын эл-дигтан кылып турар. Ол аш хон-гаш-ла шаарарып, хажый боор.

Тудуг ажалын экинчиле дугайында адыгын колхоз баштаар чери чогуур дөңсөө чедир тургустунган. Баштаар черинг хулааларына ба

дугайында чугаалашкан, чүгө ту-дуг бригадирлерин солуп каары-биле өйлежи, чаа бригадирлерге боттуг дуалаларын көргүсөй турар. Чугаа бо чылдын дургузунда тудуг-тун дөрт бригадирлерин солукан. Бо чорук колхозчу тудугдарын куш-ажылдын бүдүрүлгөсүн бе-хидеринге чүгө шалтык боуп ту-рар. Бригадирлерин улаа-дара сар-чуп турарында тудугдарын куш-ажылдын өткөттөрү бугулап, кылган ажалдары четче бичиги-лейн бартылаар таварыштыра бар.

Ажылда чедирерин улаап, ки-жилер күжүн чен таарыштыр ажал-дарын, колхозчуларын негедилерин чогуур үзөңдө хандырарын айты-рым колхоз баштаар черинин, тудуг бригадаларын мурнуна тургустунуп келбес бе?

В. ЭДЕР-ОЛ.

Парлаттынмаан чагаанын изи-биле

Бай-Тайга районда «Тэли» сов-хозтун хойжуларында, сүт-бараан фермаларында ышак, күнүгө дүжар сүт планы бар, тодаргайлаарга, Төрөштер бригадаларын Шивилгиде хойжу бригадаларга ылавайл дү-жары-биле 50 кг саржа оонаган. Надырлар план күөсөдир дээр хой, хураганын ийи ачы улуп, ө-гүн хөргөжөн элзери 300—400 хойну хунда ийи каап саап турар. Ол кире хой хойну саржына хой у-шак үнүп, малдын өлтөп, дышаны-рынга өе артпайн турар—деп, не-дээ бичигин Б. Ондар бо чылдын июнь айда редакцияга дындап, хойдан дүжар сүт планы турбас дээрин бодыткан, недээ ажил-агый Уставын каржызы-биле үрөп турар-ларын илердеп, чагаа бичкин.

Бистин чоруткан бичиги-биле Ча-гаанын дөңсөөр азы-биле кол-лык совхоз-бүдүрүлгө эргелелин надыр килдизин эргелелин эш О. Шадыр-олдун дындагыны бол-за Б. Ондарын чагаанын изи-биле хыналданы чоруттувус. Сов-хозта бо талазы-биле чедирерин автор шын бичип илереткен болду.

Совхозтун директору Р. Далай-овол, кол зоотехник В. Гаража олар аразында сүт планы күөсөдирине шаала бергедей хөс кирип-дир бис дилин хойжу бригадаларга бол-

гаш өшкү ноданарына 50—50 кг саржанын совхозтун мурнудан дү-жар кылдыр шийирлээш, чамат айтышкыны бергенер. Ол ай-тышкынын бугулар Шивилгиде хой-жу июнь 16-дан 126-га чедир хой са-жы, совхозка 1360 литр сүт азы 56,7 кг саржаны дуунаганын эле-рзөн. Ол ышак Даштыг-Тейде № 1 хойну бригада май 20-ден дараа-зында анын ол үзөңдө чедир 26 кг саржанын. Бай-Тал салбыры 8 тонна сүтү хой, өшкүдөн саап, планга дүжарылаанар.

Бо бүгү фактыларын тодарташ, чамдын ол саналды эргелелин шынгы хемчег ап, хой, өшү саап турган надырларга ашак телеви-рин буруулук кирилдерден (адми-нистрациядан) төлөп бээр кылдыр эс-сөт 21-де дуукал үндүргөн. Моон совхоз курулу планын шап ындай арга-биле күөсөдир дээр хө-рөч чоруту чидер болгаш саап турган малдарын моон совхоз эш оларлар дугайында парткомга эш далай-оволдун тайлырын алгаш, шымыгы сагындарган.

